

פרק ב / ברוריה בן-דוד (וייס)

פרק ב פותח בתוכחה מפי מלאך ה' שעלה מן הגלגל, כנראה זה המלאך המיועד לפי שמ' כג, כ- כג להביא את ישראל אל ארצו. אותו מלאך שפגש את יהושע בגלגל שנשלח ע"י ה' לסייע לישראל וללחום את מלחמותיו (יהו' ה, יג-טו).

על מה הוכיח המלאך את העם?

על שעברו על דברי ה', כרתו ברית עם יושבי הארץ ולא נתצו את מזבחות אלוהיהם.

איסור כריתת ברית מוזכר כמה פעמים בתורה :

"לא תכרת להם ולאליהם ברית, לא ישבו בארצך" וגו' (שמ' כג לב- לג).

"פן תכרת ברית ליושב הארץ" (שמ' לד, טו).

"לא תכרת להם ברית ולא תחנם" (דב' ז, ב).

השמדת עבודה זרה

"כי את מזבחתם תתצון ואת מצבתם תשברון ואת אשריו תכרתון" (שמ' לד, יג).

"כי אם כה תעשו להם; מזבחתיהם תתצו ומצבתם תשברו ואשיריהם תגדעון ופסיליהם תשרפון באש" (דב' ז, ה).

"לא תשתחוה לאליהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם, כי הרס תהרסם ושבר תשבר מצבתיהם" (שמ' כג, כד).

"והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משכיתם, ואת כל צלמי מסכתם תאבדו, ואת כל במותם תשמידו, והורשתם את הארץ וישבתם בה, כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה" (במד' לג נב- נג).

העם לא ציית למצוות ה', לא שמר את הברית שכרת עמם בשכם, ולא מילאו את החובה הראשונה שלשמה נכנסו לארץ, היינו כיבוש וישיבה (במד' לג נא- נד). מחמת מעשים אלה לא יוסיף ה' לגרש את יושבי הארץ הנשארים כדי שיהיו לישראל לצדים (לאויבים) ואלוהיהם יהיו להם למוקש. נבואת תוכחה זו מפורטת בתורה ובספר יהושע: "ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם, והיה אשר תותירו מהם לשכים בעינכם ולצננים בצדיכם (מיני קוצים דוקרים), וצררו אתכם (יציקו לכם) על הארץ אשר אתם יושבים בה" (במד' לג נה).

המילה שכים מופיעה רק בפסוק זה במקרא.

ובפי יהושע: "כי אם שוב תשובו ודבקתם ביתר הגוים האלה הנשארים האלה אתכם, והתחתנתם בהם ובאתם בהם והם בכם, ידוע תדעו כי לא יוסיף ה' אלקיכם להוריש את הגוים האלה מלפניכם והיו לכם לפח ולמוקש ולשטט בצדיכם ולצננים בעיניכם עד אבדכם מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם ה' אלקיכם" (יהו' כג יב- יג).

יהושע לא מסתפק באיום כי ה' לא יוסיף לגרש את גויי הארץ, אלא אף מוסיף לאיום עונש גלות. בנאום המלאך יש מעין תשובה על השאלה הנוקבת בשל מה לא קיים ה' הבטחתו לתת לישראל את כל הארץ היעודה.

כיצד הגיבו בני ישראל על בשורת הפורענות?

במעין צידוק הדין, העם פרץ בבכי וזבח זבחים לה'.
על שם המאורע קראו למקום **בוכים**, ויזבחו שם לה'.

במה הייתה תקופת השופטים שונה מתקופת יהושע לפי פרקנו?
בפסוק ז' כתוב : "ויעבדו העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים",
ואילו בתקופת השופטים : "ויעשו בני ישראל את הרע בעיני ה', ויעבדו את הבעלים,
ויעזבו את ה' אלקי אבותם " (פס' יא, יב).
"וגם כל הדור ההוא (בני דורו של יהושע) נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אחריהם,
אשר לא ידעו את ה' וגם את המעשה אשר עשה לישראל" (פס' י').
חל שינוי לרעה בדור החדש הזה שעשה הרע בעיני ה' עבד לבעלים ולעשתרות.

כיצד הענישם ה'?

"ויחר אף ה' בישראל ויתנם ביד שסים וישסו אותם, וימכרם ביד אויביהם מסביב, ולא יכלו
עוד לעמד לפני אויביהם" (פס' יד).
שוסים הכוונה לאויבים שבוזים ושודדים (השורש שסה פירושו בזז, שדד).
שבטי המדבר התפרצו מפעם לפעם לארצות התרבות רצו לרשת אותן שדדו ובזזו אותן.

בני ישראל שבו במצוקתם אל ה' צעקו אליו ואז שלח להם מושיע. הם שמעו בקולו כל ימי חייו
ולא שבו לסורם אלא אחרי מות השופט.
אנו רואים את מצב בני ישראל באותה תקופה כשרשרת של חטא, עונש וישועה.

כיצד הגיב ה' על חידוש העבודה הזרה?

בהכרזה : "גם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם מן הגוים אשר עזב יהושע וימת" (פס' כא).

מה הסיבה הנוספת המוזכרת בפרקנו לאי סיום הכיבוש?

ה' הניח עמים אלו "למען נסות במ את ישראל השמרים הם את דרך ה' ללכת במ כאשר שמרו
אבותם, אם לא" (פס' כב).

עבודה בכתב

- 1) על מה הוכיח המלאך את העם?
- 2) כיצד הגיבו על בשורת הפורענות?
- 3) במה הייתה תקופת השופטים שונה מתקופת יהושע?

מפת השופטים

